

# Spis treści

Wstęp 9

## Część I

### Rozdział 1. Doświadczenia starożytne 15

Egipt 16

Mezopotamia 16

Grecja 18

Rzym 24

Tradycja żydowska 31

Tradycja wczesnochrześcijańska 33

### Rozdział 2. Średniowiecze 35

Bizancjum 35

Świat islamu 37

Zachód – ewolucja pieniądza 41

Zachód – ewolucja doktryny 46

Zachód – odbudowa kredytu 49

Doświadczenia chińskie 55

### Rozdział 3. Hiszpańskie srebro 57

Pieniądz 57

Kredyt – epoka Fuggerów 64

Kredyt – epoka Genuńczyków 66

Kredyt – epoka Amsterdamu 69

Kredyt – rozwój bankowości w pozostałych krajach 73

Ewolucja doktryny 74

### Rozdział 4. Pierwsze stulecie pieniądza papierowego 78

Pierwsze emisje pieniądza papierowego. Powstanie Banku Anglii 78

System Johna Lawa 80

Późniejsze kryzysy finansowe XVIII w. 82

Dalsze doświadczenia monetarne 84

Ewolucja doktryny 91

Ewolucja bankowości komercyjnej 94

### Rozdział 5. Era Gold Standard 99

Doświadczenia monetarne 99

Przebieg cyklu koniunkturalnego 104

|                                                                          |            |
|--------------------------------------------------------------------------|------------|
| Poglądy ekonomistów na tematy monetarne                                  | 107        |
| Ewolucja bankowości                                                      | 110        |
| Kształtowanie się narodowych systemów finansowych                        | 113        |
| Rozwój bankowości ponadnarodowej. Eksport kapitałów                      | 128        |
| <b>Rozdział 6. I wojna światowa i próba powrotu do Gold Standard</b>     | <b>130</b> |
| Finansowe aspekty I wojny światowej                                      | 131        |
| Finansowe skutki wojny. Problem zobowiązań i reparacji                   | 132        |
| Inflacje i stabilizacje powojenne                                        | 135        |
| Finanse drugiej połowy lat dwudziestych. Problemy bankowości komercyjnej | 144        |
| Poglądy ekonomistów na problemy monetarne                                | 146        |
| Doświadczenia radzieckie                                                 | 148        |
| <b>Rozdział 7. Wielki kryzys i zwrot w sprawach monetarnych</b>          | <b>152</b> |
| Wielki kryzys i początki interwencjonizmu – ujęcie problemowe            | 152        |
| Wielki kryzys i początki interwencjonizmu – przebieg wydarzeń            | 155        |
| Finansowe aspekty II wojny światowej                                     | 165        |
| <b>Rozdział 8. Bretton Woods</b>                                         | <b>173</b> |
| Powstanie systemu z Bretton Woods                                        | 173        |
| Powojenne stabilizacje walutowe                                          | 176        |
| Działanie systemu z Bretton Woods                                        | 179        |
| Rozpad systemu z Bretton Woods                                           | 190        |
| Działalność bloków walutowych                                            | 191        |
| Problemy bankowości                                                      | 193        |
| <b>Rozdział 9. Monetaryzm i globalizacja</b>                             | <b>196</b> |
| Kryzysy naftowe lat siedemdziesiątych                                    | 196        |
| Zmiany doktryny ekonomicznej                                             | 198        |
| Zwrot monetarystyczny w polityce gospodarczej                            | 200        |
| Kryzys zadłużeniowy lat osiemdziesiątych                                 | 202        |
| Na drodze do euro                                                        | 207        |
| Problemy bankowości. Liberalizacja rynków finansowych                    | 212        |
| Problemy lat dziewięćdziesiątych                                         | 216        |

## Część II

|                                                                              |            |
|------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Rozdział 1. Wielka Brytania, imperium brytyjskie i państwa sukcesyjne</b> | <b>223</b> |
| Anglia                                                                       | 223        |
| Wyspa Man                                                                    | 228        |
| Wyspy Normandzkie                                                            | 228        |
| Szkocja                                                                      | 229        |
| Irlandia                                                                     | 229        |
| Kanada                                                                       | 230        |
| Nowa Fundlandia                                                              | 232        |
| Australia                                                                    | 232        |
| Nowa Zelandia                                                                | 233        |
| Afryka Południowa                                                            | 234        |
| Suazi                                                                        | 234        |
| Lesotho                                                                      | 234        |
| Botswana                                                                     | 234        |
| Namibia                                                                      | 235        |
| Dawna Brytyjska Afryka Wschodnia                                             | 235        |
| Kenia                                                                        | 235        |
| Uganda                                                                       | 235        |
| Tanganika                                                                    | 235        |
| Somali                                                                       | 236        |
| Dawna Brytyjska Afryka Centralna                                             | 236        |
| Zambia                                                                       | 237        |
| Malawi                                                                       | 237        |
| Rodezja/Zimbabwe                                                             | 237        |
| Dawna Brytyjska Afryka Zachodnia                                             | 237        |
| Nigeria                                                                      | 238        |
| Ghana                                                                        | 238        |
| Gambia                                                                       | 238        |
| Sierra Leone                                                                 | 238        |
| Egipt i Sudan                                                                | 238        |
| Dawne brytyjskie posiadłości śródziemnomorskie                               | 240        |
| Cypr                                                                         | 240        |
| Malta                                                                        | 240        |
| Gibraltar                                                                    | 240        |
| Dawne Indie brytyjskie i strefa rupii                                        | 240        |
| Indie                                                                        | 241        |
| Pakistan                                                                     | 242        |
| Cejlon/Sri Lanka                                                             | 242        |
| Birma/Myanmar                                                                | 242        |
| Nepal                                                                        | 243        |
| Bhutan                                                                       | 243        |
| Seszele                                                                      | 243        |
| Malediwy                                                                     | 243        |
| Mauritius                                                                    | 243        |
| Afganistan                                                                   |            |

243 Kuwejt 244 Bahrajn 244 Katar 244 Zjednoczone Emiraty Arabskie 244 Oman 244 Aden 245 Jemen 245 Dawne posiadłości brytyjskie na Dalekim Wschodzie 245 Straits Settlements 245 Borneo 245 Sarawak 245 Malezja 245 Singapur 245 Brunei 245 Hongkong 246 Dawne posiadłości brytyjskie w Ameryce 246 Brytyjskie Indie Zachodnie 246 Jamajka 247 Saint Christopher i Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent i Grenadyny, Antigua i Barbuda, Dominika, Grenada, Anquilla i Montserrat 247 Trynidad i Tobago 247 Gujana 247 Barbados 247 Belize 247 Bahamy 247 Kajmany 247 Bermudy 248 Brytyjskie Wyspy Dziewicze 248 Turks i Caicos 248 Falklandy 248 Wyspa Świętej Heleny 248 Dawne posiadłości brytyjskie na Pacyfiku 248 Papua-Nowa Gwinea 248 Fidżi 248 Nowe Hebrydy/Vanuatu 248 Nauru 248 Kiribati i Tuvalu 248 Wyspy Gilberta i Ellice 248 Tokelau, Niue, Wyspy Cooka 248 Pitcairn 248 Samoa Zachodnie 248 Tonga 249 Wyspy Salomona 249

## Rozdział 2. Stany Zjednoczone 250

Teksas 257 Hawaje 257 Filipiny 257 Liberia 258 Puerto Rico 259 Guam, Wyspy Dziewicze Stanów Zjednoczonych, Samoa Amerykańskie, Mariany Północne, Palau, Mikronezja, Wyspy Marshalla 259

## Rozdział 3. Francja, imperium francuskie i państwa sukcesyjne 260

Kolonie afrykańskie 268 Benin, Burkina Faso, Niger, Senegal, Togo, Wybrzeże Kości Słoniowej 269 Czad, Gabon, Kamerun, Kongo, Republika Środkowoafrykańska 269 Gwinea 269 Mali 270 Mauretania 270 Madagaskar 270 Komory 270 Majotte 270 Reunion 270 Somali Francuskie/Dżibuti 270 Algieria 271 Tunezja 271 Maroko 271 Indie Francuskie 272 Indochiny 272 Wietnam 272 Laos 273 Kambodża 273 Polinezja Francuska, Nowa Kaledonia, Wallis i Futuna, Nowe Hebrydy 273 Saint-Pierre i Miquelon, Martynika, Gwadelupa, Gujana Francuska 274 Haiti 274

## Rozdział 4. Hiszpania, imperium hiszpańskie i państwa sukcesyjne 275

Maroko Hiszpańskie 277 Ceuta i Melilla 277 Tanger 277 Sahara Hiszpańska 277 Ifni 277 Gwinea Równikowa 277

## Rozdział 5. Portugalia, imperium portugalskie i państwa sukcesyjne 278

Macao 280 Timor Portugalski 280 Indie Portugalskie 280 Angola 280 Mozambik 281 Gwinea Bissau 281 Wyspy Zielonego Przylądka 281 Wyspy Świętego Tomasza i Książęca 281

## Rozdział 6. Ameryka Łacińska 282

Argentyna 282 Chile 285 Urugwaj 286 Paragwaj 288 Boliwia 288 Peru 290 Wielka Kolumbia 291 Kolumbia 291 Wenezuela 292 Ekwador 294 Panama 294 Zjednoczone Prowincje Ameryki Środkowej 295 Kostaryka 295 Nikaragua 296 Salwador 297 Honduras 297 Gwatemala 297 Meksyk 298 Dominikana 300 Kuba 300 Brazylia 302

## Rozdział 7. Holandia, imperium holenderskie i państwa sukcesyjne 304

Holenderskie Indie Wschodnie/Indonezja 306 Holenderska Nowa Gwinea/Irian Zachodni 307 Holenderskie Indie Zachodnie 307 Antyle Holenderskie 307 Aruba 308 Surinam 308

## Rozdział 8. Belgia, imperium belgijskie, państwa sukcesyjne i Luksemburg 309

Belgia 309 Kongo Belgijskie 310 Katanga 311 Ruanda i Burundi 311 Luksemburg 312

|                                                            |     |
|------------------------------------------------------------|-----|
| Rozdział 9. Kraje skandynawskie                            | 313 |
| Szwecja                                                    | 313 |
| Dania                                                      | 315 |
| Duńskie Indie Zachodnie                                    | 317 |
| Duńskie Indie Wschodnie                                    | 317 |
| Grenlandia                                                 | 317 |
| Wyspy Owcze                                                | 317 |
| Norwegia                                                   | 317 |
| Spitsbergen                                                | 319 |
| Islandia                                                   | 319 |
| Finlandia                                                  | 320 |
| Rozdział 10. Szwajcaria i Liechtenstein                    | 321 |
| Rozdział 11. Włochy, imperium włoskie i państwa sukcesyjne | 324 |
| Państwa włoskie przed zjednoczeniem                        | 324 |
| Państwo Watykańskie                                        | 327 |
| Libia                                                      | 327 |
| Etiopia                                                    | 328 |
| Erytrea                                                    | 328 |
| Dodekanez                                                  | 328 |
| Fiume                                                      | 328 |
| Rozdział 12. Niemcy                                        | 329 |
| Kolonie niemieckie                                         | 331 |
| Niemiecka Afryka Wschodnia                                 | 331 |
| Ciaoczou                                                   | 331 |
| Republika Federalna Niemiec                                | 333 |
| Niemiecka Republika Demokratyczna                          | 333 |
| Rozdział 13. Monarchia habsburska i państwa sukcesyjne     | 335 |
| Austria                                                    | 335 |
| Czechosłowacja                                             | 338 |
| Czechy                                                     | 340 |
| Słowacja                                                   | 340 |
| Węgry                                                      | 340 |
| Rozdział 14. Polska                                        | 343 |
| Wolne Miasto Gdańsk                                        | 348 |
| Rozdział 15. Rosja, ZSRR i państwa sukcesyjne              | 353 |
| Rosja                                                      | 353 |
| Tatarstan                                                  | 358 |
| Litwa                                                      | 358 |
| Łotwa                                                      | 359 |
| Estonia                                                    | 359 |
| Ukraina                                                    | 360 |
| Białoruś                                                   | 361 |
| Moldowa                                                    | 361 |
| Republika Naddniestrzańska                                 | 361 |
| Gruzja                                                     | 361 |
| Abchazja                                                   | 362 |
| Armenia                                                    | 362 |
| Azerbejdżan                                                | 362 |
| Kazachstan                                                 | 362 |
| Uzbekistan                                                 | 363 |
| Turkmenistan                                               | 363 |
| Kirgistan                                                  | 363 |
| Tadżykistan                                                | 363 |
| Rozdział 16. Bałkany                                       | 364 |
| Rumunia                                                    | 364 |
| Bułgaria                                                   | 365 |
| Dawna Jugosławia                                           | 368 |
| Niezależne Państwo Chorwackie                              | 369 |
| Wolne Miasto Triest                                        | 370 |
| Nowa Jugosławia                                            | 370 |
| Słowenia                                                   | 370 |
| Chorwacja                                                  | 371 |
| Macedonia                                                  | 371 |
| Bośnia i Hercegowina                                       | 371 |
| Albania                                                    | 371 |
| Grecja                                                     | 372 |
| Wyspy Jońskie                                              | 373 |
| Kreta                                                      | 373 |
| Epir i Tesalia                                             | 373 |
| Rozdział 17. Turcja i Bliski Wschód                        | 375 |
| Turcja                                                     | 375 |
| Syria                                                      | 376 |
| Liban                                                      | 377 |
| Palestyna                                                  | 377 |
| Izrael                                                     | 377 |
| Autonomia Palestyńska                                      | 378 |
| Jordania                                                   | 378 |
| Irak                                                       | 378 |
| Arabia Saudyjska                                           | 379 |
| Królestwo Hidżasu                                          | 379 |
| Iran                                                       | 379 |
| Rozdział 18. Daleki Wschód                                 | 381 |
| Japonia                                                    | 381 |
| Chiny                                                      | 387 |
| Mandżukuo                                                  | 388 |
| Chińska Republika Ludowa                                   | 389 |
| Tybet                                                      | 389 |
| Tajwan                                                     | 389 |
| Syjam/Tajlandia                                            | 389 |
| Korea                                                      | 390 |
| Korea Północna                                             | 390 |
| Korea Południowa                                           | 391 |
| Mongolia                                                   | 391 |
| Bibliografia                                               | 393 |
| Indeks jednostek monetarnych                               | 413 |
| Indeks osób i instytucji finansowych                       | 423 |
| Spis tabel                                                 | 456 |